

INGEV'in "İklim Değişikliğine Yönelik Tutumlar" Çalışmasına Yansımalar

Doç. Dr. Hande Parker, Bahçeşehir Üniv. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Böl.

Türkiye imzacıları arasında olduğu Paris Anlaşması'nı—imzalanmasından tam 6 yıl sonra—Ekim 2021'de onayladı. Küresel iklim politikasının Türkiye'ye izdüşümü açısından çok yaşamsal olan bu adımın yanı sıra yerelde de iklim değişikliğinin etkileri çok daha sık ve çarpıcı biçimde yaşanıyor. İklim krizi günlük yaşantımızın bir parçası haline gelmişken Türkiye'de bu konuyla ilgili neler biliniyor ve yapılıyor? Bu yazı, İNGEV'in Aralık 2021-Ocak 2022 arasında gerçekleştirdiği anket çalışması vesilesiyle Türkiye'de iklim krizi ile ilgili birkaç önemli noktaya dikkat çekiyor ve eyleme geçmenin zeminini genel hatlarıyla inceliyor.

1. Türkiye'de iklim değişikliği ile ilgili çok genel düzeyde bilgi sahibi olunmasına rağmen bu bilgi derinleşmiyor.

"Karbon ayak izi" ya da "sera gazı" gibi iklim değişikliğiyle doğrudan ilintili terimlere toplumun %40'tan fazlası aşına değil. Türkiye'de yakın zamanda gerçekleşen yangın ve sel felaketlerinin iklim değişikliği ile ilgisini kuranların oranı yarıdan az (%41). Daha da önemlisi, toplumun %46'sı Paris İklim Anlaşması'nı hiç duymamış. %17'lik diğer bir kesim ise duymuş ama ne olduğunu bilmiyor. Paris Anlaşmasının Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (BMİDÇS) küresel iklim politikası belgesi olduğu ve iklim krizini durdurmak için atılması gereken adımların aciliyeti düşünüldüğünde bu rakam önemli bir bilgi açığına işaret ediyor.

2. Türkiye'de vatandaşlar, iklim değişikliği ile mücadele için eyleme geçmesi gereken aktörlerin başında hükümetin geldiğini düşünüyor.

İNGEV'in iklim değişikliği algısı araştırmasına göre toplumun %43'ü "hükümet eyleme geçmeli" derken, bunu %24 ile bireyler izliyor. Hükümetlerin ve bireylerin iklim krizi ile mücadele etmek için bir şeyler yapması gerektiği kanısı yaygın iken, ilginç bir şekilde sivil topluma ya da belediyelere görev düştüğünü düşünenlerin oranı sırasıyla %9 ve %5 ile oldukça düşük. Ayrıca sanayi ve iş dünyası ile enerji santralleri sahiplerinin sorumlu olması gerektiğini düşünenlerin oranı ise sırasıyla %9 ve %5. Ekonomik büyüme, endüstriyel faaliyetler ve enerji üretiminin iklim değişikliğinin en büyük sebepleri arasında olduğu düşünüldüğünde bu oranların da bir bilgi açığına işaret ediyor olması muhtemel. Yaş gruplarına göre incelendiğinde ise 18-34 yaş aralığında hükümeti asıl sorumlu görenler %38'e düşerken, bu oran 55 ve üstü yaş grubunda %52'ye çıkıyor. Bireysel önlemlere atfedilen önem farklı yaş grupları arasında ciddi bir farklılık göstermezken sivil toplumun daha büyük bir rol oynayabileceğini düşünenlerin oranı gençler arasında %11'e, 55 yaş üstü grupta ise %12'ye yükseliyor.

3. İklim değişikliğine karşı alınan eylemler bireysel düzeyde düşünülüyor ancak ekolojik krizin derinliği karşısında toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel olarak bütüncül bir dönüşüm gerekiyor.

İklim değişikliğiyle mücadelede toplumun önemli olarak belirlediği iki düzlemde bireysel olana odaklandığımızda insanların bireysel olarak aldığı önlemler arasında kullanılmayan odaların elektriğini söndürmek (%94), beyaz eşyaları enerji tasarruflu seçmek (%94), enerji tasarruflu ampul kullanmak (%91), atık yağları biriktirmek (%81), bulaşıkları elde yıkamak yerine makinede yıkayarak su tasarrufu sağlamak (%67), kullanılmayan giysileri giysi kumbaralarına atarak yeniden kullanımını sağlamak (%72), kağıt çöplerini geri dönüşüme göndermek (%60) sayılabilir.

Bireysel tedbirler çevre sorunlarıyla baş kurmak ve değişimde tutarlılık açısından tabii ki çok kıymetli. Ancak ekolojik krizin gerektirdiği toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel bütüncül dönüşümü gerçekleştirmek için yeterli değil. Bu da bizi ikinci düzleme, yani hükümet ekseninde yapılabilecek politikalara getiriyor. Yeşil dönüşümde genel olarak devletlere atfedilen pek çok rol var: (piyasa) düzenleyici tedbirler almak, yeşil kanunlar çıkarmak, araştırma ve inovasyonu desteklemek, yenilenebilir enerji altyapıları oluşturmak, fosil yakıt yatırımlarını ve kullanımını sonlandırmak, uluslararası anlaşmalar ve taahhütlerle küresel iklim politikalarına katkı sağlamak. *Hükümetlerin yeşil dönüşüme doğru bu ve benzer adımları atması ise bu dönüşümün gerçekleşmesi için toplumsal talebin ne kadar kuvvetli olduğuna bağlı.* İklim krizinin önünü alacak en önemli şartlardan biri vatandaşların tabandan örgütlenerek devletleri ve şirketleri değişime zorlaması. Ancak Türkiye’de sivil topluma ve örgütlü hayata alınan mesafeyi, INGEV anketinde de iklim değişikliğini önlemekte sivil toplum aktörlerinin yapabileceklerinin oldukça geride sıralanmasıyla görebiliyoruz. Hükümetin Türkiye’de toplumun kendisine yüklediği görevi üstlenmesi, yurttaşların sivil topluma katılarak, sivil toplum aktörlerini destekleyerek ve tabandan örgütlenerek çoğaltacağı taleple desteklendikçe mümkün olacaktır.

4. Araştırmanın işaret ettiği birinci öncelik: bilginin derinleşmesi ve tabana yayılması.

İklim için eyleme geçebilecek aktörlerin çeşitliliğini vurgulamak çok önemli. Türkiye’de sivil toplum alanında iklim krizi ile ilgili çalışan pek çok kurum, girişim, yerel hareket ve ağ var. Ekoloji meselesi, aynı zamanda adalet, kültür sanat, ekonomi, siyaset gibi pek çok farklı alanda kesişim noktalarına odaklanarak ele alınıyor. Bu alanın açılması, toplumsal tartışmanın genişlemesi ve yurttaşların artan desteğiyle güçlenmesi sayesinde etkin iklim politikaları yapılabilir. Yine bu araştırmanın sonuçları, yurttaşların burada bahsedildiği şekilde iklim meselesine daha aktif olarak dahil olabilmesi için iklim değişikliğinin sebepleri ve sonuçları ile ilgili bilginin derinleşmesi ve tabana yayılması gerektiğini gösteriyor.